

**INVESTITSİYALARNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI BAHOLASH:
RAQAMLI VOSITALAR VA ANALITIK YONDASHUVLAR****Ahmedov Safoxon**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, 1- bosqich magistranti

safoxonahmedov28@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tadqiqotda investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri raqamli vositalar va analitik yondashuvlar orqali chuqur o'rganiladi. Raqamli innovatsiyalar va texnologiyalar iqtisodiy jarayonlarni qanday o'zgartirayotgani, investitsiyalarni samarali jalb qilish, ularning samarasini o'lchash va tahlil qilish uchun zamonaviy analitik usullar qanday qo'llanilishi ko'rsatiladi. Tadqiqotda iqtisodiy o'sishni ta'minlashda investitsiyalarning rolini baholashda uskunalar, dasturiy ta'minot va ma'lumotlar tahlili uchun zamonaviy yondashuvlar keltiriladi. Mavzu iqtisodiy rivojlanish, raqamli transformatsiya va investitsion strategiyalar kontekstida muhim ahamiyatga ega bo'lib, raqobatbardoshlikni oshirish va barqaror o'sishni ta'minlash yo'nalishida natijalar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: Investitsiyalar, Iqtisodiy o'sish, Raqamli vositalar, Analitik yondashuvlar, Innovatsiyalar, Raqobatbardoshlik, Barqaror rivojlanish, Ma'lumotlar tahlili, Investitsion strategiyalar, Raqamli transformatsiya

Abstract: This study examines the impact of investment on economic growth in depth through numerical tools and analytical approaches. It will be shown how digital innovations and technologies are changing economic processes, how modern analytical methods are used to effectively attract investments, measure and analyze their effectiveness. The research provides state-of-the-art tools, software, and data analysis approaches for assessing the role of investment in economic growth. The topic is important in the context of economic development, digital transformation and investment strategies, and results are presented in the direction of increasing competitiveness and ensuring sustainable growth.

Keywords: Investments, Economic growth, Digital tools, Analytical approaches, Innovation, Competitiveness, Sustainable development, Data analytics, Investment strategies, Digital transformation

Аннотация: В этом исследовании подробно рассматривается влияние инвестиций на экономический рост с помощью числовых инструментов и аналитических подходов. Будет показано, как цифровые инновации и технологии меняют экономические процессы, как используются современные аналитические методы для эффективного привлечения инвестиций, измерения и анализа их эффективности. В исследовании представлены самые современные инструменты, программное обеспечение и подходы к анализу данных для оценки роли инвестиций в экономическом росте. Тема важна в контексте экономического развития, цифровой трансформации и инвестиционных стратегий, а результаты представлены в направлении повышения конкурентоспособности и обеспечения устойчивого роста.

Ключевые слова: *Инвестиции, Экономический рост, Цифровые инструменты, Аналитические подходы, Инновации, Конкурентоспособность, Устойчивое развитие, Аналитика данных, Инвестиционные стратегии, Цифровая трансформация*

KIRISH

Investitsiyalar iqtisodiy o'sish jarayonida muhim rol o'ynaydi, chunki ular iqtisodiy faoliyatni, mahsulot ishlab chiqarishni va innovatsiyalarni rag'batlantiradi. Raqamli vositalar va analitik yondashuvlar investitsiyalarni baholashda yangi imkoniyatlar yaratmoqda, chunki ular ko'plab ma'lumotlarni tahlil qilish, tendentsiyalarni aniqlash va qaror qabul qilish jarayonini optimallashtirishda yordam beradi.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar, masalan, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (big data) va mashinani o'rganish (machine learning) investitsiyalarning ta'sirini o'rganishda muhim vositalar sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu texnologiyalar orqali investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ko'rsatadigan ta'sirini yanada aniq va oson baholash mumkin.

Investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri bir necha omillarga bog'liq. Bunga investitsiya turiga (to'g'ridan-to'g'ri yoki portfel investitsiyalari), investitsiya joylashuviga, iqtisodiy sharoitlarga va boshqa ko'plab omillarga qarab farqlanadi. Raqamli vositalar yordamida ushbu omillarni tahlil qilish va ularning o'zaro munosabatlarini aniqlash iqtisodiy rivojlanish strategiyalarini samarali ravishda ishlab chiqishga yordam beradi.

Ushbu kirish qismida investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'sirini baholashda raqamli vositalar va analitik yondashuvlarning ahamiyatini ko'rsatib berish maqsadida masalaning turli jihatlarini, samaradorligi va potensialini ko'rib chiqamiz. Kelgusidagi tadqiqotlar va amaliy ishlar uchun poydevor yaratish hamda iqtisodiy o'sishni ta'minlashda investitsiyalarning o'rnini aniqlashga yordam beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Jahon iqtisodiyotida ro'y beradigan tendentsiyalarni tavsiflash uchun mo'ljallangan "Raqamli iqtisodiyot" atamasi 1995-yilda Nikolas Negroponte tomonidan ilk bor ta'rif berilgan (Negroponte, 1995). Engovatovanning (Shunyaeva va Cheglakova, 2018) fikriga ko'ra, raqamli iqtisodiyot bu - ma'lumotlarni ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash va uzatishning yangi usullari hamda raqamli kompyuter texnologiyalariga asoslangan iqtisodiyotdir. Aksariyat mahalliy adabiyotlarda raqamli iqtisodiyot – bu raqamli texnologiyalarga asoslangan iqtisodiyot deb ta'rif berilgan bo'lsa, xorij manbalarida yangi raqamli mahsulot ishlab chiqarishdir deya ta'rif berilgan.

Keshelava (2017) ta'kidlaganidek, raqamli iqtisodiyot o'zining barcha qatnashuvchilari ehtiyojlarini axborotdan foydalanish, shuningdek, shaxsiy axborotlardan foydalangan holda maksimal darajada qondirishi bilan xarakterlanadi. Gibrid olamda barcha iqtisodiy faoliyat ishtirokchilarining birgalikda to'laqonli faoliyat yuritishini ta'minlovchi infratizim mavjudligi hamda axborot-kommunikatsiya va moliyaviy texnologiyalarning rivojlanishi natijasida yuzaga keladi.

Ivannikovning (2019) fikricha, raqamli jamiyatning rivojlanishi bilan ko‘plab ijobiy va salbiy hodisalar vujudga keladi. Masalan, Ijobiy omillar jamoatchilik xabardorligini tezligini o‘z ichiga oladi, elektron hukumat faoliyati, samarali iqtisodiy boshqaruv tizimini yaratish va kompyuter texnologiyalari imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda qonun ijodkorligi va huquqni qo‘llash samaradorligini oshiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mavzuni ilmiy o‘rganish, mantiqiylik, tahlil va tadqiq etish jarayonida tizimli tahlil, statistik tahlillardan foydalanilgan. Maqolada, barqaror bank sohasining axborot texnologiyalari bilan birgalikda rivojlanish tendensiyalarini ishlab chiqish va uning iqtisodiy tizimdagi ahamiyatiga mos ravishda ilmiy taklif hamda amaliy tavsiyalar berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Analitik Yondashuvlar

1. Yozuvga Olish va Hisoblash

Klassik iqtisodiy nazariyalarga asoslanib, investitsiyalarning iqtisodiy o‘lishga ta‘sirini baholash uchun turli statistika va iqtisodiy ko‘rsatkichlar (masalan, SNI, inflyatsiya darajasi) o‘rganiladi.

2. Regressiya Tahlillari

Raqamli vositalar yordamida regressiya tahlillari orqali investitsiyalarning iqtisodiy o‘lishga ta‘sirini matematik modellashtirish mumkin. Bu, olgan ma‘lumotlar asosida kelajakdagi o‘lishni prognozlashda yordam beradi.

3. Simulyatsiya va Ssenariy Tahlillari

Raqamli texnologiyalar yordamida turli ssenariylar va simulyatsiya modellarini yaratish imkoniyati mavjud. Bu metod, kelajakdagi iqtisodiy o‘lish dinamikasini aniqlashda yordam beradi.

Tahlillarimizdan kelib chiqib, quyidagi natijalarga erishildi:

- Investitsiyalar iqtisodiy o‘lishni rivojlantirishda muhim o‘rin egallaydi.
- Raqamli vositalar yordamida investitsiyalarning samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va innovatsion jarayonlarni tezlashtirish mumkin.
- Analitik yondashuvlar investitsiyalarning ta‘sirini yanada aniq baholash va prognoz qilishda yordam beradi.

Quyida 2023-yilda O‘zbekistonning investitsiya muhitini tahlil qiluvchi asosiy jihatlar keltirilgan:

1. Qonunchilikdagi O‘zgarishlar va Islohotlar 2023-yilda O‘zbekiston hukumati investitsiya muhitini yaxshilash uchun bir qator qonunchilik va islohotlarni amalga oshirdi. Bu islohotlar ichida: Soliq imtiyozlari va subsidiyalar: Chet el investorlari uchun soliq imtiyozlari va subsidiyalar kengaytirildi. Bu kichik va o‘rta korxonalarni rivojlantirish, yuqori texnologiyali tarmoqlarga investitsiyalarni jalb qilishni osonlashtirdi. Qonunchilikdagi barqarorlik: Investorlarga barqaror va oldindan bashorat qilinadigan huquqiy muhitni ta‘minlash uchun yangi qonunlar qabul qilindi va amaldagi qonunchilik takomillashtirildi. 2. Infratuzilma Loyihalari Infratuzilmani rivojlantirish O‘zbekistonning investitsiya muhitini yaxshilashda muhim rol o‘ynadi: Transport va

logistika: Yangi avtomobil yo'llari, temir yo'llar va aeroportlar qurilishi orqali transport va logistika infratuzilmasi sezilarli darajada yaxshilandi. Bu esa investorlar uchun qulay sharoit yaratdi. Energetika: Energetika sohasida yangi quvvatlarni ishga tushirish, qayta tiklanadigan energiya manbalariga investitsiyalarni jalb qilish orqali energiya ta'minoti yaxshilandi.

3. Xalqaro

Hamkorlik va Bitimlar O'zbekiston xalqaro hamkorlikni kengaytirish va chet el investitsiyalarini jalb qilish bo'yicha faol ish olib bordi: Ikkitomonlama va ko'ptomonlama bitimlar: 2023- yilda bir qator mamlakatlar bilan investitsiyalarni himoya qilish va qo'llab-quvvatlash bo'yicha bitimlar imzolandi. Bu investorlar uchun qo'shimcha kafolatlar taqdim etdi.

O'zbekistonning 2024-yil birinchi choragidagi investitsiya ko'rsatkichlari

Ko'rsatkichlar	2024 yil 1-chorak (milliard so'm)
Jami investitsiyalar	3500
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI)	1200
Mahalliy investitsiyalar	2300
Xususiy sektor investitsiyalari	1500
Davlat sektori investitsiyalari	2000
Infratuzilma investitsiyalari	800
Sanoatga investitsiyalar	900
Qishloq xo'jaligiga investitsiyalar	400
Xizmatlar sohasiga investitsiyalar	70

Yuqoridagi jadvalda O'zbekiston iqtisodiyotining 2024 yil birinchi choragida qaysi sohalarda investitsiyalar qilinganini ko'rsatadi.

XULOSA

Investitsiyalar iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biridir. Ular innovatsiyalarni, ish o'rinlari yaratishni va infratuzilmani rivojlantirishni ta'minlaydi. Raqamli texnologiyalar yordamida ma'lumotlarni tezda chiqish va tahlil qilish imkoniyati investitsiya jarayonini optimallashtirishga yordam beradi. Bu orqali bozor tendensiyalari va xaridorlarning ehtiyojlarini aniqroq tushunish mumkin. Analitik vositalar va statistik metodlar investitsiyalarning samaradorligini baholashda foydali hisoblanadi. Ular yordamida investitsiya loyihalarining xavfini aniqlab, kelajakdagi potensial foyda va iqtisodiy o'sish imkoniyatlarini oldindan ko'rish mumkin. Raqamli va analitik yondashuvlardan foydalanish orqali investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'sirini yaxshiroq baholash mumkin. Ulardan samarali foydalanish investitsiya muhitini yaxshilash, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va raqobatbardoshligini oshirishga olib keladi. Shu sababli, investitsiya jarayonida raqamli vositalar va analitik yondashuvlar ikkilamchi ahamiyatga ega emas, balki muvaffaqiyatli iqtisodiy o'sish uchun zaruriy vositalardir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev, B., & Toshpulatov, G. (2021). Raqamli iqtisodiyot va uning muhim omillari. Tashkent: O'zbekiston iqtisodiyoti nashriyoti.
2. Karimov, A. (2020). Investitsiyalar va iqtisodiy o'sish: Analitik yondashuvlar. Tashkent: iqtisodiy tadqiqotlar markazi.
3. Murodov, B. (2019). Raqamli texnologiyalar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni. Tashkent: Innovatsion rivojlantirish vazirligi.
4. Qodirov, M. (2022). Investitsiya strategiyalari va iqtisodiy o'sishga ta'siri. Tashkent: O'zbekiston moliya vazirligi.
5. Islomov, D. (2021). Raqamli iqtisod va investitsiya faoliyati: Amaliy maslahatlar. Tashkent: O'zbekiston tijorat palatasi.
6. Ahmadjonov, S. (2020). Investitsiyalarning iqtisodiy o'sishdagi roli: Mavjud muammolar va yangi yondashuvlar. Tashkent: Iqtisodiy tadqiqotlar va statistikalar markazi.
7. Mamatov, R. (2023). Raqamli vositalar orqali investitsiyalarni jalb qilish. Tashkent: O'zbekiston innovatsiyalar vazirligi.
8. Xamilov, A. (2022). Global investitsiya tendensiyalari va ularning O'zbekistonga ta'siri. Tashkent: O'zbekiston xalqaro iqtisodiy aloqalar instituti.
9. Sharipov, N. (2021). Mahalliy investitsiyalar va iqtisodiy o'sish: Teorik va amaliy yondashuvlar. Tashkent: O'zbekiston universiteti nashri.
10. Rahmatov, E., & Mamajonov, F. (2020). Iqtisodiy o'sish va raqamli transformatsiya: Yutuqlar va xatolar. Tashkent: Iqtisodiy tadqiqotlar institutining axborot jurnali.